

ТРЭЦІ ЭТАП XXXIV РЭСПУБЛІКАНСКАЙ АЛІМПІЯДЫ
ПА ВУЧЭБНЫХ ПРАДМЕТАХ «БЕЛАРУСКАЯ МОВА»
I «БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА»

КОМПЛЕКСНАЯ РАБОТА ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ I ЛІТАРАТУРЫ

ДАВЕДКІ

11 клас

Варыянт I

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Усяго
Балы	4	5	6	6	5	4	5	5	5	5	50

Заданне 1

Адзіночны лік	Множны лік	3 лічэбнікамі 2, 3, 4
Узор: качарга	2, э	3, і
поплаў	3, ы	1, о
верацяно	3, ё	4, ы
ліфт	1, і	1, і
пяро	1, ё	2, ы

Заданне 2

‘вельмі малы, невысокі, нізкарослы’	<i>кату па пяту</i>
‘той ці тое, пра вартасці якога загадзя не ведаеш; невядомае, няпэўнае’	<i>кот у мяшку</i>
‘сапсаваліся адносіны паміж кім-небудзь; хто-небудзь пасварыўся з кім-небудзь’	<i>чорны кот прабег</i>
‘выклікаць сварку, пасварыць каго-небудзь (часцей мужа з жонкай)’	<i>укінуць ката ў хату</i>
‘хітраваць, стараючыся падмануць каго-небудзь’	<i>гуляць у ката і мышку</i>

Заданне 3

ПРЫКЛАДНЫ ВАРЫЯНТ ПЕРАКЛАДУ:

Ля самай галавы яра (*рова*), за некалькі крокаў ад таго месца, дзе ён пачынаецца вузкай расколінай, стаіць невялікая (*чатырохвугольная*) хатка на чатыры вуглы, стаіць адна, асобна ад іншых. Яна крытая (*пакрытая, накрытая*) саломай, з комінам; адно акно, нібы зоркае (*пільнае*) вока, звернута (*павернута*) да яра і ў зімовыя вечары,

асветленае знутры, далёка віднееца ў цьмяным тумане марозу і не аднаму падарожнаму (*праезджаму*) мужычку мігціць пуцяводнай зоркаю.

Заданне 4

Значэнне слова	Слова	Утваральная аснова	Сродак словаўтварэння
Узор: 'той, які танцуе'	<i>танцорка</i>	<u>танцор</u> (□)	-к-
'той, хто заступаецца за каго-небудзь, абаронца'	заступнік	<u>заступа</u> (ц)ца	-нік
'смелы чалавек'	смяльчак	<u>смел</u> (ы)	-чак
'акцёр, які іграе камічныя ролі'	комік	<u>камеды</u> й (а)	-ік
'той, хто рэгулюе рух на дарогах'	рэгуліроўшчык	<u>рэгулява</u> (ць)	-іроўшчык

Заданне 5

Адзіночны лік	Множны лік
<i>няма</i>	карункі
<i>блізня і блізні</i>	блізняты
прасціна	<i>просціны</i>
<i>даспех</i>	даспехі
дно	<i>дны</i>

Заданне 6

Сінтаксічная роля	Сказ
1. дзейнік	<u>Тварыць дабро</u> – вось звышзадача (Б. Пятровіч).
2. дапаўненне	Беларускі народ у Вялікім Княстве Літоўскім прадаўжаў <u>тварыць</u> сваю гісторыю (М. Ермаловіч).
3. азначэнне	У кожнага з нас ёсць свой час <u>тварыць</u> («Звязда»).
4. акалічнасць	З мальбертам у руках маладая мастачка накіравалася ў майстэрню – <u>тварыць</u> .

Заданне 7

Скорагаворкі (хуткапрамаўлянкі, цяжкапрамаўлянкі і інш.), так называюць падобныя фразы, арганізаваны на паранімічным гукавым паўторы. Пры хуткім вымаўленні гукі суседніх слоў узаемадзейнічаюць: вымаўленне наступнага слова ці яго часткі (склада, складоў) супадае з вымаўленнем папярэдняга слова. Дакладная артыкуляцыя гэтых гукавых комплексаў дазваляе выпрацаваць навыкі беларускага літаратурнага вымаўлення. Напрыклад, *Ішлі мышы з кірмашу, выйшлі мышы на шашу*, або *Цырульнік Ціхан, ці ў цырульні ціха?*

Заданне 8

1. ...На Пуцявішчы, у Панаса...
(«Тарас на Парнасе», К. Вераніцын, 1855)
2. Слухаў хлопчык тое гранне...
(«Сымон-музыка», Я. Колас, 1925)
3. Улетку ён рабіў...
(«Memento mori», Я. Брыль, 1958)
4. Ажно пакуль камароўскі...
(«Гандлярка і паэт», І. Шамякін, 1978)
5. Жыгімонт...
(«Чорная панна Нявіжа», А. Дудароў, 1998)

Заданне 9

1. Падчас знаходжання ў Францыі Адам Міцкевіч чытаў лекцыі ў Парыжскім універсітэце.

2. У арганізацыю ~~БелАПП~~ уваходзілі ~~выдатныя майстры слова Казімір Сваяк, Гальяш Леўчык, Антон Навіна, Ядвігін Ш., М. Гарэцкі.~~ (Гэта пісьменнікі Заходняй Беларусі.)

3. Першы купалаўскі зборнік «Жалейка» мог і не выйсці. Фундатар Аляксандр Ярэміч доўгі час думаў, якому творцу аддаць грошы. Паміж Сяргеем Ясеніным і Янкам Купалам выбраў Купалу.

4. Самуіла Плаўніка выключылі з ешыбота праз вершы, прысвечаныя ўяўнай дзяўчыне Мірыям. Ягоную кніжку спалілі на падлозе сінагогі, а сябры адракліся ад паэта.

5. Радкі ~~У. Дубоўкі~~ «У ветры дзікім не загінеш, // ~~чарнобылем не зараснеш...~~» прысвечаны памяці пра ~~Чарнобыльскую трагедыю.~~ («О Беларусь, мая шыршына», 1925)

Заданне 10

1. І. Мележ. Раман «Людзі на балоце».
2. У. Караткевіч. Аповесць «Дзікае паляванне караля Стаха».
3. В. Быкаў. Аповесць «Жураўліны крык».
4. І. Пташнікаў. Апавяданне «Алені».
5. К. Чорны. Аповесць «Насцечка».